

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om upphävande av 1 a § lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden och till lag om ändring av 8 § lagen om pension för arbetstagare

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att ordnandet av traktorföretagares pension enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden skall upphöra och att ordnandet av traktorföretagares pensionsskydd i LEL Arbetspensionskassan också skall upphöra samtidigt. Traktorföretagarna överförs till de pensionssystem som tillämpas på företagare. Traktorföretagarna överförs att omfattas av antingen lagen om pension för lantbruksföretagare eller lagen om pension för företagare. Vilken lag, lagen om pension för lantbruksföretagare eller lagen om pension för företagare traktorföretagaren skall omfattas av, skall avgöras på samma sätt som annars utgående från det beslut som fattats vid beskattningen. I allmän-

het skall lantbrukstraktorföretagarna i praktiken omfattas av lagen om pension för lantbruksföretagare och skogsmaskinsföretagarna av lagen om pension för företagare. Den förvärvsinkomst som erhållits från traktorverksamhet och som faller under lagen om pension för lantbruksföretagare läggs till arbetsinkomsten enligt lagen om pension för lantbruksföretagare.

Det nya pensionssystemet avses träda i kraft den 1 januari 1993. För det pensionsskydd enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden som en traktorföretagare blivit berättigad till innan ändringen trätt i kraft svarar LEL Arbetspensionskassan.

MOTIVERINGAR

1. Nuläget och de föreslagna ändringarna

1.1. Nuläget

Traktorföretagarnas pensionsskydd är ordnat enligt lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (134/62; KAPL).

Enligt 1 a § 1 mom. tillämpas lagen om en ägare eller innehavare av traktor eller en annan därmed jämförbar maskin har ingått ett arbetsavtal om utförande av ett visst arbete med hjälp av nämnda maskin inom det arbetsområde som faller under KAPL.

I 1 a § 2 mom. stadgas om traktorföretagares pensionsskydd. Enligt detta är den som utan att stå i arbetsavtalsförhållande mot ersättning i pengar åt annan med hjälp av traktor eller en

annan med traktorkraft fungerande maskin utför skogsarbete inom ett arbetsområde som faller under KAPL, skyldig att för sig och sin medhjälpare i dylikt arbete, vilken inte står i arbetsavtalsförhållande, bekosta KAPL-pensionsskydd.

Enligt 1 a § 3 mom. skall uppdragsgivaren innehålla och till pensionsanstalten vidarebefordra försäkringspremie. Om uppdragsgivaren försummar detta, är han skyldig att själv erlagga försäkringspremien. På uppdragsgivare tillämpas vad som stadgas om arbetsgivare i KAPL.

Det bemyndigande att utfärda förordning angående motordrivna arbetsmaskiner som ingår i 1 a § 4 mom. har inte använts.

Enligt 1 a § 5 mom. gäller beträffande ersättning för arbete vad som i KAPL stadgas om lön. Genom förordning har närmare stadgats

om vilken del av ersättningen som beräknas motsvara den kostnad som användningen av traktor eller en annan maskin föranlett mottagaren och som skall avdras från bruttoersättningen.

Från ingången av 1988 har det varit möjligt att på begäran sänka eller höja den procent enligt vilken KAPL-företagarens arbetsinkomst fastställs med högst 20 %.

1.2. Skälen till ändringen och de föreslagna ändringarna

Skälen till ändringen

När pensionsskyddet för traktorföretagare anordnades 1969 var utgångspunkten att det traktorarbete som utförs med lantbrukstraktor skulle fås med i pensionsskyddet. Enligt den rättspraxis som gällde då ansågs en hästkarl stå i arbetsförhållande medan den arbetsrättsliga ställningen för den som utförde samma arbete med traktor var oklar på grund av att arbetsredskapet var dyrt. I det skogsarbete som utfördes med egen skogstraktor för en annans räkning såg man likheter med det arbete som utfördes i ett arbetsförhållande. Eftersom de skogsarbeten som utfördes av traktorkarlarna dessutom var kortvariga, ansågs inte de pensionssystem som var under planering för företagarna vara lämpliga för dem. Därför ansåg den kommission som föreslagit att ett pensionsskydd skulle anordnas för traktorföretagarna att KAPL-pensionsskyddet var det mest lämpliga för traktorkarlarna. Genom ett specialstadgande (1 a §) fick dessa ett pensionsskydd under KAPL. Eftersom det var svårt att dra gränser mellan de olika maskintyperna, utsträcktes KAPL-pensionsskyddet att utom de karlar som arbetar med lantbrukstraktorer även omfatta de egentliga skogsmaskinföretagarna.

Företagsverksamheten med skogsmaskiner har förändrats radikalt efter systemets tillkomst. Då skötte traktorkarlarna i allmänhet virkestransporten från skogen till det första mellanavlägget med en lantbrukstraktor på vilken det monterats den tilläggsutrustning som behövs för skogskörning. Numera arbetar de flesta skogsmaskinentreprenörer med en medelstor skotare. Lantbrukstraktorer används numera endast närmast vid odlarnas egna leveansavverkningar. Skogsmaskinföretagens ma-

skiner har blivit större och fått större effekt, maskinparken har blivit mångsidigare, företagen har ändrats från enmansfirmor till koncerner eller bolag och användningen av främmande arbetskraft har ökat. Arbetskedjan har utvidgats att utom transport även omfatta fällning och beredning av virket. Branschens strukturutveckling har lett till att trots att största delen av traktorföretagarna endast har en eller två maskiner så skall de betraktas som typiska företagare.

Ur företagarens synvinkel är KAPL-systemet problematiskt i många avseenden. I detta fastställs den arbetsinkomst som ligger till grund för skogsmaskinföretagarens försäkringspremie och pension som en procentandel av den totala ersättning som betalas på grundval av antalet traktorer och traktortyp. Om företagen har endast en traktor har arbetsinkomsten beräknats motsvara en traktorförarens lön jämte företagartillägg. Arbetsinkomsten följer den ersättning företagen fått för det arbete han utfört med maskinen. Därigenom varierar företagarens arbetsinkomster enligt maskinens arbetstillfällen. Å andra sidan har man även ansett det som ett problem att många andra faktorer, såsom mängden främmande arbetskraft, som väsentligt påverkar företagarens omsättning, inte till alla delar har kunnat beaktas i KAPL-arbetsinkomsten.

Enligt lagen om pension för företagare (468/69; FöPL) fastställs arbetslönen förutom på grundval av de anvisningar som meddelats av pensionskyddscentralen även på företagarens egen uppskattning av förhållandet mellan arbetsinsatsen och kapitalet för hans del. Det regelverk som gäller fastställande av lantbruksföretagares arbetsinkomst har ändrats från ingången av juli 1990 så att lantbruksföretagarnas egen uppfattning om förhållandet mellan arbetsinsatsen och kapitalet kan beaktas bättre än förut.

Förverkligandet av individualitet och flexibilitet enligt företagarnas pensionssystem har visat sig vara besvärligt i systemet enligt 1 a § KAPL. Traktorföretagarens arbetsinkomst följer schablonmässigt omsättningen och någon nämnvärd förbättring däri har inte skett genom den ändring som trädde i kraft vid ingången av 1988. Endast några få ansökningar om ändring av arbetsinkomsten har förekommit.

Traktorföretagarna är i en annan ställning än företagarna även vad försäkringspremien beträffar. Av en KAPL-företagare upp bärs

försäkringspremie fastän något penionskydd inte uppstår på grund av att minimigränsen enligt KAPL underskrids. Av de skogstraktorföretagare som betalar försäkringspremie nådde 20 % av skogstraktorföretagarna och 63 % av lantbruksföretagarna år 1990 inte det pensionsgrundande minimibeloppet enligt KAPL, som 1992 är 3 364 mk om året.

Traktorförarnas försäkringspremie är direkt anknuten till KAPL-arbetstagarnas försäkringspremie, medan FöPL-företagarnas försäkringspremie varit beroende av den genomsnittliga försäkringspremien enligt lagen om pension för arbetstagare (395/61; APL). Därför har APL-företagarnas premieprocent i allmänhet varit högre än andra företagares. Traktorföretagarna har inte heller haft möjlighet till nedsättningar enligt FöPL eller lagen om pension för lantbruksföretagare (467/69; LFöPL).

Föreslagna ändringar

Eftersom de som får sin förvärvsinkomst genom arbete med skogstraktor klart skall anses vara företagare, föreslås det att anordnandet av deras pensionsskydd enligt KAPL skall upphöra och pensionsskyddet överföras till företagarnas pensionssystem. Därför skall 1 a § KAPL upphävas. Det föreslås att traktorföretagarna antingen överförs till FöPL eller till LFöPL. Frågan om vilken pensionslag företagaren skall omfattas av, FöPL eller LFöPL, avgörs på samma sätt som annars utgående från det beslut som fattats vid beskattningen. I allmänhet skall skogsmaskinföretagarna omfattas av FöPL och lantbruks-traktorföretagarna av LFöPL. Förvärvsinkomsten av den traktorverksamhet som omfattas av LFöPL läggs till FöPL-inkomsten. För det pensionsskydd som traktorföretagare blivit berättigade till före utgången av 1992 svarar LEL Arbetspensionskassan.

Från ingången av 1993 fastställs traktorföretagarnas pensionsskydd enligt företagarnas pensionssystem. Ändringen påverkar inte traktorföretagarnas pensionsnivå eftersom företagarnas pensionssystem ger ett pensionsskydd i nivå med pensionsskyddet enligt KAPL.

Den försäkringsskyldighet som traktorföretagarna har enligt företagarnas pensionssystem när de på grund av lagändringen överförs från KAPL, börjar när lagändringen träder i kraft om förutsättningarna för FöPL:s eller LFöPL:s

lagstadgade försäkringsskyldighet föreligger för deras del. Pensionsskyddet för de traktorföretagare som övergår från KAPL skall anordnas enligt företagarnas pensionsskyddssystem inom sex månader efter det 1 a § KAPL upphävs om försäkringsskyldigheten börjar under denna tid. För de traktorföretagare vilkas företagsverksamhet inleds efter att lagändringen trätt i kraft börjar försäkringsskyldigheten enligt företagarnas pensionssystem den dag som förutsätts i stadgandena i FöPL och LFöPL. Tidpunkten för när deras pensionsskydd skall anordnas fastställs även enligt de sistnämnda lagarna.

FöPL-företagaren väljer själv vilken företagarpensionsanstalt han tar sin försäkring i. Avsikten är att pensionsskyddscentralen, i god tid innan lagändringen träder i kraft, skall informera de traktorförare som omfattas av KAPL om lagändringen och om deras skyldighet att ta en FöPL- eller en LFöPL-försäkring inom sex månader efter ikraftträdandet. Traktorförarna skall också underrättas om att de kan tvångsförsäkras enligt företagarnas pensionssystem om de inte själva tar den lagstadgade försäkringen i fråga.

Trots lagändringen kommer en del av traktorföretagarna inte i åtnjutande av det lagstadgade obligatoriska företagarpensionsskyddet på grund av att arbetsinkomsterna varit för små eller företagarverksamheten för kortvarig. Därför skall även de traktorförare vilkas arbetsinkomster inte når upp till FöPL-inkomstgränsen, som år 1992 är 25 585 mk, underrättas om lagändringen. De bör underrättas om möjligheten till frivillig försäkring enligt FöPL.

I lagändringens övergångsskede är det ändamålsenligt att i beräkningen av den tid företagarverksamheten varat och som enligt FöPL och LFöPL är minst fyra månader, även beakta den verksamhet som omfattats av 1 a § KAPL och som fortgått oavbrutet före övergången till företagarssystemet.

I övergångsskedet behövs möjligheten att retroaktivt fr.o.m. lagändringens ikraftträdande justera FöPL- och LFöPL-arbetsinkomsten. Arbetsinkomsten rättas om ansökan om rättelse inlämnas inom ett år från ikraftträdandet. Möjligheten att justera arbetsinkomsten gäller endast de traktorföretagare som på grund av lagändringen blir tvungna att övergå från KAPL till företagarnas pensionssystem.

På grund av den föreslagna ändringen anses en traktorförare som övergår från KAPL till

FöPL inte ha inlett FöPL-företagsverksamheten på det sätt som berättigar till den i 9 § 2 mom. FöPL avsedda nedsättning av försäkringspremien som beviljas företagare som inleder sin verksamhet.

I samband med att 1 a § KAPL upphävs skall också 8 § 3 mom. APL ändras så att omnämmandet om den företagareverksamhet som omfattas av KAPL bortlämnas.

2. Ärendets beredning

Ändamålsenligheten med att traktorförarnas pensionssystem faller under KAPL har många gånger utretts efter det systemet trädde i kraft den 1 januari 1970. Senast har frågan utretts av den arbetsgrupp för skogsmaskinföretagarnas pensionsskydd som tillsattes av social- och hälsovårdsministeriet. Denna proposition baserar sig på arbetsgruppens promemoria jämte förslag. Om arbetsgruppens promemoria har pensionsskyddscentralen, lantbruksföretagarnas pensionsanstalt, LEL Arbetspensionskassan, Finlands Fackförbunds Centralorganisation, Företagarnas Centralförbund i Finland, Maataloustuottajain Keskusliitto och Maskinföretagarnas förbund gett sitt utlåtande.

Av dem som gett utlåtande har alla utom LEL Arbetspensionskassan och Finlands Fackförbunds Centralorganisation omfattat det förslag av arbetsgruppen för skogsmaskinföretagarnas pensionsskydd enligt vilket 1 a § KAPL skall upphävas och skogsmaskinföretagarna överföras till företagarnas pensionssystem. Enligt LEL Arbetspensionskassan och Finlands Fackförbunds Centralorganisation hade arbetsgruppen inte tillräckligt undersökt möjligheterna att utan att upphäva 1 a § KAPL utveckla ett flexiblere pensionssystem för skogsmaskinföretagarna.

3. Verknningar

3.1. Propositionens ekonomiska verknningar

Det totala antalet skogstraktorföretagare som 1989 överskred KAPL-gränsinkomsten var 4 027 och antalet lantbrukstraktorföretagare 2 538. Premieinkomsten av de företagare som omfattas av 1 a § KAPL var 1990 41,5 milj. mk, dvs. två procent av KAPL:s hela premieinkomst. Mängden arbete som utförts med lant-

brukstraktor är obetydligt jämfört med det arbete som utförts med skogstraktor. De som arbetade med lantbrukstraktor hade 1990 en arbetsinkomst som var sammanlagt 14 milj. mk (per lantbrukstraktorförare i genomsnitt 2 300 mk/år). De som arbetade med skogstraktor hade av traktorarbetet en KAPL-inkomst på sammanlagt 200 milj. mk (per skogstraktorföretagare i genomsnitt 41 000 mk/år).

Enligt 10 § 2 mom. FöPL svarar pensionsanstalterna för pensionerna och de andra förmånerna enligt FöPL i proportion till premiefonderna. Om premiefonden inte räcker till för nämnda kostnader betalar staten den bristande delen. Respektive år betalar staten i förskott det belopp som statens andel beräknas uppgå till.

Enligt 13 § LFöPL svarar lantbruksföretagarnas pensionsförsäkringsanstalt och staten för kostnaderna för pensionerna och de andra förmånerna enligt LFöPL. Staten svarar för dessa kostnader till den del de inte kan täckas med de försäkringspremier som lantbruksföretagarnas pensionsanstalt erhållit och från vilka pensionsanstaltens skäliga kostnader för försäkringarnas skötsel avdragits. Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt har också rätt att få statens andel i förskott.

Inkomsten av traktorföretagarnas premier inom FöPL- och LFöPL-systemen är till en början större än pensionsutgiften. Överföringen av traktorförarna till FöPL eller LFöPL minskar därför till en början statens andel. Inom LFöPL-systemet beräknas överföringen av traktorföretagarna till LFöPL höja statens andel efter 2010. Ökningen är liten, uppskattningsvis från en halv till en miljon mark om året. Inom FöPL-systemet börjar ändringen öka statens andel först efter en mycket lång tid, uppskattningsvis på 2020-talet.

3.2. Organisatoriska verknningar

De traktorförare som omedelbart före den föreslagna lagändringens ikraftträdande på grundval av 1 a § 2 mom. har omfattats av det pensionsskydd som sköts av LEL Arbetspensionskassan, blir i och med att lagändringen träder i kraft tvungna att övergå till företagarnas pensionsskyddssystem. Försäkringarna enligt LFöPL sköts av lantbruksföretagarnas pensionsanstalt och beträffande försäkringarna enligt FöPL kan traktorföretagarna själva välja

försäkringsanstalt. För det pensionsskydd som traktorföretagarna blivit berättigade till innan lagändringen trätt i kraft svarar fortfarande LEL Arbetspensionskassan.

1993. KAPL:s 1 a § 2—5 mom., sådana de lyder när de föreslagna lagändringarna träder i kraft, tillämpas dock på det försäkringsskydd som en sådan person som omfattas av 1 a § 2 mom. blivit berättigad till före ikraftträdandet.

4. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om upphävande av 1 a § lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden

I enlighet med riksdagens beslut stadgas:

1 §

Härmed upphävs i lagen den 9 februari 1962 om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden (134/62) 1 a §, sådan den lyder i lag av den 14 juli 1969 (470/69).

2 §

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993. Stadgandena i 1 a § 2—5 mom. lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, dessa lagrum sådana de lyder när denna lag träder i kraft, tillämpas dock på det pensionsskydd som en person som omfattas av 1 a § 2 mom. i nämnda lag blivit berättigad till innan denna lag trätt i kraft.

3 §

En person som när denna lag träder i kraft omfattas av 1 a § 2 mom. lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden, sådant detta lagrum lyder när denna lag träder i kraft, är skyldig att från och med ikraftträdandet ta en försäkring enligt lagen om pension för lantbruksföretagare (467/69) eller lagen om pension för företagare (468/69), om de försäkringsförutsättningar som avses i lagen om pension för lantbruksföretagare eller lagen om pension för företagare föreligger för hans del. Vid beräkningen av den tid om fyra månader som avses i 1 § 3 mom. 1 punkten lagen om pension för lantbruksföretagare eller

1 § 3 mom. 1 punkten lagen om pension för företagare inbegrips även den företagareverksamhet enligt 1 a § lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden som fortlöpt oavbrutet omedelbart innan denna lag trätt i kraft.

En person som avses i 1 mom. skall ta försäkring enligt lagen om pension för lantbruksföretagare eller lagen om pension för företagare inom sex månader från det denna lag trätt i kraft, om hans försäkringsskyldighet har börjat under nämnda tid.

4 §

Utan hinder av vad som stadgas i 8 g § 1 mom. lagen om pension för lantbruksföretagare och 7 § 2 mom. lagen om pension för företagare, kan en arbetsinkomst som med stöd av lagen om pension för lantbruksföretagare eller lagen om pension för företagare fastställts för en person som avses i 3 § 1 mom. ändras retroaktivt från det denna lag trätt i kraft förutsatt att ansökan om justering av arbetsinkomsten görs inom ett år från ikraftträdandet.

5 §

På en person som avses i 3 § 1 mom. och som övergår till att omfattas av lagen om pension för företagare tillämpas inte 9 § 2 mom. i nämnda lag.

2.

Lag

om ändring av 8 § lagen om pension för arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 8 § 3 mom. lagen den 8 juli 1961 om pension för arbetstagare (395/61), sådant det lyder i lag av den 26 juli 1985 (663/85), som följer:

8 §

— — — — —
 Är en arbetstagare utan avbrott under en tid av minst sex månader samtidigt sysselsatt i två eller flera till nedan i 4 mom. nämnd grundpension berättigande arbets- eller tjänsteförhållanden eller företagarkerksamhet, sammanräknas motsvarande pensionsgrundande löner och arbetsinkomster vid fastställandet av samordningsgrunden. Har en arbetstagare omedelbart före pensionsfallet på grund av tidigare pensionsfall fått grundpension eller annan därmed jämförlig, på arbets- eller tjänsteförhållande grundad pension, och har han samtidigt under minst tre år stått i sådant arbets- eller tjänsteförhållande eller bedrivit sådan företagarker-

samhet som berättigar till grundpension enligt 4 mom., läggs vid bestämmandet av samordningsgrunden till den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten i nämnda arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarkerksamhet 10/6 av den tidigare pensionen. Beträffande tillämpningen av detta moment på arbetsförhållanden som omfattas av lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden eller lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande (662/85) gäller likväl vad som stadgas i dessa lagar.

— — — — —

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

Helsingfors den 27 maj 1992

Republikens President
MAUNO KOIVISTO

Social- och hälsovårdsminister *Jorma Huuhtanen*

2.

Lag

om ändring av 8 § lagen om pension för arbetstagare

I enlighet med riksdagens beslut

ändras 8 § 3 mom. lagen den 8 juli 1961 om pension för arbetstagare (395/61), sådant det lyder i lag av den 26 juli 1985 (663/85), som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §

Är arbetstagare utan avbrott under en tid av minst sex månader samtidigt sysselsatt i två eller flera till nedan i 4 mom. nämnd grundpension berättigande arbets- eller tjänsteförhållanden eller företagarverksamhet, sammanräknas motsvarande pensionsgrundande löner och arbetsinkomster vid fastställandet av samordningsgrunden. Har arbetstagare omedelbart före pensionsfallet på grund av tidigare pensionsfall fått grundpension eller annan därmed jämförlig, på arbets- eller tjänsteförhållande grundad pension, och har han samtidigt under minst tre år stått i sådant arbets- eller tjänsteförhållande eller bedrivit sådan företagarverksamhet som berättigar till grundpension enligt 4 mom., läggs vid bestämmandet av samordningsgrunden till den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten i nämnda arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarverksamhet 10/6 av den tidigare pensionen. Beträffande tillämpningen av detta moment på arbetsförhållanden som omfattas av lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden eller lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande (662/85), eller på företagarverksamhet som omfattas av den förstnämnda lagen, gäller likväl vad som stadgas i dessa lagar.

Är *en* arbetstagare utan avbrott under en tid av minst sex månader samtidigt sysselsatt i två eller flera till nedan i 4 mom. nämnd grundpension berättigande arbets- eller tjänsteförhållanden eller företagarverksamhet, sammanräknas motsvarande pensionsgrundande löner och arbetsinkomster vid fastställandet av samordningsgrunden. Har *en* arbetsagare omedelbart före pensionsfallet på grund av tidigare pensionsfall fått grundpension eller annan därmed jämförlig, på arbets- eller tjänsteförhållande grundad pension, och har han samtidigt under minst tre år stått i sådant arbets- eller tjänsteförhållande eller bedrivit sådan företagarverksamhet som berättigar till grundpension enligt 4 mom., läggs vid bestämmandet av samordningsgrunden till den pensionsgrundande lönen eller arbetsinkomsten i nämnda arbets- eller tjänsteförhållande eller företagarverksamhet 10/6 av den tidigare pensionen. Beträffande tillämpningen av detta moment på arbetsförhållanden som omfattas av lagen om pension för arbetstagare i kortvariga arbetsförhållanden eller lagen om pension för vissa konstnärer och redaktörer i arbetsförhållande (662/85) gäller likväl vad som stadgas i dessa lagar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1993.

